OBNOVA JERUZALÉMA

Původ materiálu
Pokorný Pavel
Pořadí v lekci
39

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 125:1-2 Poutní píseň. Kdo doufají v Hospodina, jsou jak hora Sijón: nepohne se, strmí věčně.

Kolem Jeruzaléma jsou hory, kolem svého lidu je Hospodin, nyní i navěky.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Neh 1,1-6

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- **Nehemjáš** (jméno - viz předchozí úloha; k jeho postavě např. Milan Balabán, Bojovníci a trpitelé, s. 86-87) vstupuje na scénu takřka 100 let po návratu prvních židů ze zajetí do zaslíbené země. Žil v té době na perském královském dvoře. Ačkoli nevyužil možnosti návratu (možná by pro své výhodné postavení králova číšníka mohl sloužit jako obraz člověka zkorumpovaného blahobytem a mocí), přece je v kontaktu s navrácenými souvěrci. Od nich se dovídá, jak bídně to vypadá s Jeruzalémem. Nehemjáš je pohnut lítostí nad stavem života v Judsku. O opravdovosti jeho lítosti svědčí **kající modlitba** (kap. 1) . "Budování se v bibli nezačíná žalobami a obviňováním, nýbrž jednoznačným vyznáním *vlastní* viny". (Lüthi, Na Boží stavbě, str. 14).

- **číšník** byl vyšší dvorní úředník nad nápoji. "Ve starověkém Orientě byl jeho úřad jedním z nejvznešenějších, král musel mít k němu naprostou důvěru, že se nedá podplatit a nenamíchá mu jedu do nápojů.“ (BS-N, s. 1061)

- **Bůh nebes** (1,4) bylo označení nejvyššího perského boha (Ahura-Mazda), který byl uctíván na perském královském dvoře. Na jedné straně je vidět, jak Nehemjáš je ovlivněn svým

prostředím, že přejímá s dvorskou etiketou i určité náboženské zvyklosti, popř. náboženskou titulaturu. Na druhé straně si Nehemjáš uvědomuje, že není možné začít obnovu bez pokání. Je tak zřejmé, že i tento Nehemjáš je schopen začít cestu obnovy.

- **zplnomocňující dopisy** (2,7n) - "území Juda povýšeno na vlastní perskou provincii, která nebyla už vázána na sousední provincii Samaří... Nehemjáš spravoval júdskou provincii 12 let (445-433). Potom se vrací zpět k perskému králi." (Milan Balabán, Tázání po budoucím, s. 58, Praha 1981, samizdat.)

- **jeruzalémské hradby** - hradby tehdy sloužily nejen účelům bezpečnostním, ale také chránily město jakožto náboženský okrsek. Brány byly místem veřejných právních úkonů. V nich se uváděl v život soud a spravedlnost.

- **nísan** je měsíc, v němž si Izrael připomínal slavné vyvedení z egyptského otroctví (srv. Ex 12,1n; Dt 16,1). Právě v těchto dnech je podniknut rozhodující krok k obnově života víry v zaslíbené zemi.

- prohlížel rozvaliny - Nehemjášovi bylo dopřáno vrátit se do Jeruzaléma a začít s **dílem obnovy**. K tomuto úkolu se náležitě po tři dny připravuje (srv. Ezd 8,32). Pak se vydává na zvláštní cestu, aby v noci *prohlížel rozvaliny.* Tak to aspoň chápe dnešní podoba hebrejského textu. Jenže se těžko vysvětlí, proč dělá v noci a k tomu tajně to, co mohl udělat ve dne mnohem lépe a důkladněji. Septuaginta zachovala jiné pojetí: Nehemjáš hradby otloukal, ne-li přímo na nich něco roztřískal. Nelze vyloučit možnost, že Septuaginta tu vskutku zachovala původnější znění. Jeruzalémské hradby byly přece pobořeny, a proto neskýtaly městu potřebnou ochranu. Lid se ji snažil zajistit pověšením různých ochranných znamení, amuletů a třeba i zaklínadel na zdi a jistě by se byl zle osopil na každého, kdo by se jich chtěl dotknout. Nehemjáš měl tedy vážný důvod nepouštět se do svého podniku veřejně. Pozdější doba patrně nedovedla pochopit, že by mezi potomky exulantů zůstalo ještě tolik duchovní neuvědomělosti, a dala textu nezávadný smysl nepatrnou změnou jediného písmene.

- **nepřátelé** - Sanbalat se stal ve službách Artaxerxových místodržitelem v Samaří. Byl Nehemjášovým odpůrcem zvlášť ve snaze znovuzřídit Jeruzalém (Neh 2,10.19). Společníky v tomto jeho sporu byli Tobijáš Amónský, odrodilec, spřízněný s judskou šlechtou a Gesem Arabským, kteří spolu s jinými chystali dokonce ozbrojený nájezd na Jeruzalém (Neh 4,7n). Když se tento záměr nezdařil, snažili se odstranit Nehemjáše. Když Nehemjáš vyloučil Manassesa, zetě Sanbalatova, z kněžství pro smíšený sňatek, vzrostla ještě víc Sanbalatova nenávist vůči židům. Nato dal patrně postavit vzdorochrám na hoře Garizim a ustanovil svého zetě nejvyšším knězem. (BS-N s. 852)

- **úklady nepřátel** - výběr kapitol z knihy Neh zdůrazňuje z Nehemjášova úsilí vlastně jen touhu po bezpečném bydlení a názory nepřátel, kteří neprávem hodnotí Nehemjášovo úsilí jako vzpouru proti králi (2,19). Úloha města (městských bran) - jako prostoru pro konání spravedlnosti - a vlastní zacílení celé obnovy, ustupuje do pozadí.

"Nehemjášova činnost byla především organizační. Jeho angažmá v politické a sociální oblasti bylo plně efektivní. Nehemjáš se například postaral o to, aby počet jeruzalémských obyvatel vzrostl, zasadil se o to, aby byly odváděny pravidelné kultické dávky, z nichž by mohli být vydržováni kněží a levíté, usiloval, aby byl zachováván sobotní klid (Neh 13,15-22). V sociální oblasti působí Nehemjáš téměř ‚staroprorocky'. Vystoupil totiž mj. proti ‚šlechticům a představenstvu' (Neh 5,7), tedy proti těm, kteří rafinovaně vydírali své chudé a zchudlé spolubratry. Mnozí z nich se totiž zadlužili u boháčů, takže se dostali pod hranici ‚životního minima' a museli prodávat nejen své vinice, ale i své děti (do otroctví)...(Neh 5,8)." (Balabán, Tázání s. 58)

2. úskalí textu:

- je nutné vysvětlit dětem obrannou funkci hradeb pro bezpečnost města. Podobně i funkci městských bran. Zde se odehrával veřejný život Izraele, zde se chudý mohl dovolávat práva. Obnova města není jen vojensko-strategickou otázkou, ale i náboženskou a sociálně-politickou.

- "polovina pracovala, polovina byla ozbrojena ... pracovali jednou rukou a v druhé drželi zbraň ... v noci nás budou střežit a ve dne pracovat, nikdo z nás si nesvlékl šat ..." (Neh 4,10n). Oprava hradeb a vrat trvala 52 dní (6,15). Museli vyvinout nesmírné úsilí, aby vydrželi takové nasazení. Může se nám to zdát naprosto nepředstavitelné a nemožné. Neměli bychom však tuto skutečnost zeslabovat nebo obcházet. Pokud Izraelci porozuměli smyslu celého konání a přijali jej jako svůj vlastní úkol, potom otázka, jak toho dosáhnout, již není prvořadá, ale je podřízená přijatému cíli. Srv. svědectví lidí, kteří přežili koncentrační tábory (např. V. Frankl), nebo současná vůle Izraele udržet svou samostatnost v tak mocné přesile arabského světa, aj.

- Časový údaj o měsíci *kislev* (v.1) je zdánlivě v rozporu se zmínkou o měsíci *nísan* (2, 1). Rozpor se patrně vysvětlí tím, že autor či redaktor knihy Neh vycházel z židovského kalendáře, který počítá měsíce jinak, než se počítaly po babylónském způsobu. (EP - překlad s výkladem, s. 78, Kalich, Praha 1970)

3. Metodické pokyny:

Obrázek lze použít k motivačnímu uvedení do příběhu. Ten potom vyprávějte jako příklad toho, k jaké reakci vede víra. Pak můžete společně mluvit o rozdílech a shodách mezi tím, co děti nakreslily a co vysvítá z vyprávění. Děti také mohou vymýšlet, jak by mohl příběh asi dopadnout, kdyby v něm Izraelci reagovali stejně jako ony.

4. pomůcky:

Walter Lüthi, Na Boží stavbě, 1985[2], samizdat;

obrázek hradeb Jeruzaléma v době Nehemjášově (mapa EP, díl 7., s.87);

obrázek starověkých hradeb a práce na nich.

5. motivační uvedení do příběhu:

(navržené motivace přibližně sledují i věkové odstupňování, lze je však v zásadě použít pro jakoukoli věkovou skupinu)

Co má člověk dělat, když se mu někdo posmívá? Jaké je nejlepší obrana proti posměchu?

Tato motivace představí Nehemjáše vzdorujícího úkladům nepřátel. Neopomeňte zdůraznit, že se ovšem pracně potýkal i s nešvary uprostřed vlastního lidu.

Už jste slyšeli, jak se někdo pustil do rozsáhlé opravy nebo obnovy nějaké poničené stavby a pod? Co opravoval? Šlo to jako po másle? Jaké se přitom vyskytly překážky?

Motivace „rekonstrukční“ připomene těžkosti, s kterými se potýkají organizátoři rozsáhlých rekonstrukcí společenských i stavebních. Pokud děti v rozhovoru zabrousí právě do oblasti rekonstrukce společnosti (u starších to lze předpokládat), není to únik k jinému tématu, ale aplikace přiměřená textu.

Znáte někoho, kdo opustil výnosné zaměstnání nebo důležitou funkci a začal se angažovat při obnově nějakého zničeného území?

Tato motivace umožní najít nehemjášovské rysy u mnoha, kdo se podílejí na válkou destruovaných územích. Můžete pak hovořit o tom, co asi takové lidi k jejich rozhodnutí

motivuje a srovnat výsledky svého rozhovoru s motivací biblického Těšitele.

6. osnovy vyprávění:

a) poznámka a osnova pro mladší školní věk:

Tato osnova počítá s první z navržených motivací a při vyprávění sleduje a podtrhuje motiv zápasu s obtížemi, posměchem a protivníky.

I. Nehemjáš (číšník perského krále) se dovídá o těžkostech v Jeruzalémě

II. Nehemjáš se modlí - vyznává viny za sebe i celý Izrael

III. Nehemjáš žádá perského krále o pomoc, obdrží pověřovací listiny

IV. Navzdory snahám nepřátel organizuje Nehemjáš opravu hradeb

Dílo obnovy je dokončeno díky věrnosti Hospodinu a pohotovosti k obraně

b) poznámka a osnova pro starší školní věk:

Důrazy vyprávění propojte s vybranou motivací. Buď se můžete soustředit spíše na vnitřní Nehemjášův přerod a výbavu nebo na vytrvalé rekonstrukční úsilí. Zejména s nejstaršími můžete mluvit o obojím.

Motivace

I. Nehemjáš (číšník perského krále) se dovídá o těžkostech v Jeruzalémě

II. Nehemjáš se modlí - vyznává viny za sebe i celý Izrael

III. Nehemjáš žádá perského krále o pomoc, obdrží pověřovací listiny

IV. Výsměch a hrozby nepřátel

V. Navzdory snahám nepřátel organizuje Nehemjáš opravu hradeb

VI. Dílo obnovy je dokončeno díky věrnosti Hospodinu a pohotovosti k obraně

VYPRÁVĚNÍ

I. PROČ SE PERSKÝ ČÍŠNÍK ZAJÍMAL O VZDÁLENÝ JERUZALÉM

Perský král Artaxerxes vládl obrovské říši. Zahrnovala mnoho zemí a národů. Člověk musel putovat celé týdny, než ze vzdálených končin jeho říše přišel až do královského sídla na hradě Šúšanu. Hrad byl přepychově zařízen, vyzdoben zlatem a vzácnými koberci. Krále obklopovali nádherně odění dvořané a služebnictvo. Jedním z předních a nejváženějších služebníků byl číšník Nehemjáš. Jen on připravoval pro krále nápoje a opatroval jeho kalichy. Z každého kalicha číšník nejprve před královýma očima ochutnal, aby měl král jistotu, že nápoj není otrávený. Nehemjáš tedy trávil mnoho času v králově blízkosti, král mu důvěřoval a často s ním i rozmlouval.

Jednoho dne dorazili na hrad zaprášení poutníci. „Odkud jdete?" ptá se stráž v bráně. „Z Jeruzaléma," řekli. „Kde to je?" „Přece v izraelském Judsku." Strážní vrtěli hlavou. O takovém městě ještě neslyšeli. To bude asi pěkná díra. „A co chcete? Za kým jdete?" „Jdeme za Nehemjášem," řekli ti poutníci. „Za královským číšníkem?" diví se stráže. „Copak s vámi bude chtít mluvit? Ten se s nějakými vesničany bavit nebude!" „Jen nás ohlaste a vyřiďte, že potřebujeme pomoct."

Jakmile Nehemjáš uslyšel, odkud ti muži jsou, hned je přijal. Vždyť jeho otec i matka, celá jejich rodina z Jeruzaléma pocházela. Byli totiž Židé. Před dávnými lety byli jejich předci odvlečeni Babylóňany do zajetí. Nehemjáš věděl, že se později někteří Židé mohli do své země vrátit. Ale jak se jim teď daří? A jak vypadá Jeruzalém, kdysi prý tak krásné, svaté město?

II. CO VYPRÁVĚLI POUTNÍCI A JAK JIM NEHEMJÁŠ ODPOVĚDĚL

„Povězte, jak se vede mému lidu v judské zemi a jak vypadá náš drahý Jeruzalém?" dychtivě se vyptával Nehemjáš. „Radši nemluvit," začali pochmurně muži, „situace je zlá. Naši lidé jsou skleslí, slabí a ještě k tomu nedrží spolu. Zneužívají toho páni z okolí, Sanbalat Chorónský, Tóbijáš Amónský a Gešem Arabský. Utiskují nás, okrádají nás, dělají si, co chtějí. Myslíš, že bychom se měli bránit? Ale jak? Vždyť Jeruzalém je pořád pobořený. Jeho hradby jsou samá díra, kdejaká šelma, kdejaký zloděj a lump si chodí do města a z města, jak se mu zachce. Brány vůbec nemáme. Dovedeš si to představit? Nemůžeš v noci klidně spát, protože nevíš, kdo ti vleze do baráku." „A kde se koná soud, když nemáte brány?" ptal se Nehemjáš, „soud přece zasedá v bráně, aby každý viděl a slyšel, jaká je ve městě spravedlnost." „Jaký soud? Jaká spravedlnost? Něco takového už jsme úplně vzdali! Snažíme se jen nějak přežít! A víš, co je nejhorší? Že se nám ti páni ještě posmívají! Že jsme neschopní ubožáci a že nás náš Pán Bůh opustil."

Jak to Nehemjáš uslyšel, zarmoutil se. Poutníci dostali najíst a odpočívali, ale Nehemjáš nejedl. Přemýšlel a modlil se: „Hospodine, Bože náš, ty jsi s námi uzavřel smlouvu, že budeš naším Bohem a my budeme tvým lidem. My jsme tu smlouvu porušili, tebe jsme neposlouchali, nedbali jsme na právo a spravedlnost, nezastali jsme se utiskovaného, nepečovali jsme o chudého, vězněného nebo nemocného. Stalo se nám po právu, že jsme byli takto poníženi. Ale nyní, Hospodine, rozpomeň se, jak jsi také slíbil, že když tvou smlouvu budeme chtít opět dodržovat a k tobě se vrátíme, že nám odpustíš a znovu budeme moci být tvým lidem. A že nás opět shromáždíš na místo, které jsi nám určil. Prosím, Pane, buď i se mnou a posiluj mne.” Potom Nehemjáš vstal a předstoupil před krále.

III. JAK KRÁL PŘIŠEL O SVÉHO OBLÍBENÉHO ČÍŠNÍKA

Nehemjáš přinesl králi kalich vína. Král se na něj podíval a řekl: „Skoro jsem ztratil chuť pít. Jak to vypadáš, Nehemjáši? Ty, vždycky tak veselý, se dnes tváříš, jako by tě bolelo břicho! Nejsi nemocný?” „Opravdu mi není dobře, králi, ale to je kvůli městu mých předků. Jeruzalém, kdysi krásné a svaté město, je v troskách a jeho brány jsou zničeny!” „Co si přeješ, abych udělal?” zeptal se král. „Propusť mne, králi,” zaprosil Nehemjáš, „abych město Jeruzalém znovu vystavěl!” „Jdi, Nehemjáši,” souhlasil král, „ale slib mi, že se zase vrátíš.” „Vrátím,” odpověděl Nehemjáš, „a jestli jsem u tebe našel pochopení, tak mi ještě prosím dej na papíře svůj rozkaz, aby mi tví služebníci v Judsku a v okolí ve stavbě nebránili, ale naopak pomáhali.” „Rád,” slíbil král a svůj slib dodržel. A tak se Nehemjáš vydal na dalekou cestu.

IV. BUDE SE STAVĚT, NEBO NE?

Sanbalat, Tóbijáš a Cherem se dozvěděli o Nehemjášově příchodu a o jeho úmyslech. Znovu vystavět Jeruzalém? S pevnými hradbami a branami, které se na noc zavírají? Aby byl ve městě zase pořádek? To se jim vůbec nehodilo. Začali trousit pochybnosti a pomluvy: „Nehemjáš, ten číšník? Copak číšník rozumí stavbě? Dejte si na něho pozor! Nechce se náhodou vzbouřit proti perskému králi? Kdoví, proč musel z jeho hradu odejít!” A tak se stalo, že Nehemjáše v Jeruzalémě nevítali nijak nadšeně, ale dívali se na něj spíš s podezřením. Někteří ho dokonce sledovali, aby na něj pak donášeli těm třem nepřátelským pánům.

Nehemjáš zpočátku nedělal nic. Až po třech dnech v noci nenápadně vstal a jen s několika věrnými přáteli si důkladně prohlédl hradby a město, aby měl přesnou představu o tom, co bude třeba udělat. Druhý den svolal všechny obyvatele Jeruzaléma a promluvil k nim: „Víte sami, že se vám tady nežije dobře. Je to tím, že nedržíte spolu. Že město je zničené, hradby rozvalené a brány vyvrácené. Pojďme, postavme je znovu. Není to vzpoura proti králi, vždyť

mám jeho souhlas. A co je nejdůležitější – věřím, že nám Pán Bůh pomůže. Určitě se mu bude líbit, že chceme být zase jeho lid.”

Jeruzalémským občanům se jeho řeč zalíbila. Stavět šli všichni, i kněží, lékaři, úředníci, četníci, řezníci. Také mnozí Judejci z okolí Jeruzaléma přicházeli, aby s obnovou hradeb pomohli. Ale někteří měli zlost a žalovali Sanbalatovi, Tóbijášovi a Cheremovi.

V. PODAŘÍ SE DÍLO DOKONČIT?

Do práce pod Nehemjášovým vedením se pustili s chutí, ale znovu vystavět město není jednoduché. Díry v hradbách byly veliké, kameny na opravu obrovské a těžké. A k tomu ještě stavitelé museli poslouchat řeči, které šířili Sanbalat, Tóbijáš a Cherem. Nejdřív se vysmívali: „Do čeho se pouští ti židovští ubožáci? Ani pořádný kámen neuzvednou! Copak vědí, jak správně stavět? Na hlavu jim jejich zeď spadne! Poběží okolo liška a jejich hradby se zřítí!” Ale Nehemjáš se nenechal jejich řečmi zmást. Obcházel stavitele, rozděloval práci, povzbuzoval. Sanbalat, Tóbijáš a Cherem změnili taktiku. Vzkázali Nehemjášovi: „K perskému králi se doneslo, že buduješ opevnění a chystáš proti němu vzpouru. Prý si už dáváš říkat ´judský král´. Jsi v nebezpečí. Ale my ti poradíme. Přijď za námi.” Nehemjáš se opět nenechal odradit. Odpověděl: „Nic z toho není pravda. Nebojím se a nemám teď čas za vámi chodit, protože máme před sebou velké dílo.”

Když Sanbalat, Tóbijáš a Cherem viděli, že na ně nedá, začali se radit, že seberou vojsko a Jeruzalém napadnou dříve, než budou hradby dokončeny. Ale Nehemjášovi přátelé se o jejich plánu dozvěděli a dali mu zprávu. Nehemjáš svolal všechny stavitele: „Postavíme stráže kolem hradeb, kde stavíme. A ti, kdo stavějí, budou ozbrojeni. V jedné ruce budeme mít pracovní nářadí a v druhé zbraň. Naše práce bude ještě těžší, protože na ni nebudeme mít klid. Ale nebojte se! Modleme se k Bohu, aby nám dal sílu dílo dokončit.”

V. VÍRA, VYTRVALOST, VĚRNOST VÍTĚZÍ

Jak Nehemjáš řekl, tak udělali. Ve dne v noci se střídali na stráži, od svítání do soumraku pilně pracovali ve střehu a se zbraní v ruce. Den za dnem ubíhal. V noci chlad a ve dne horko. Těžká práce a stálé napětí – kdy zaútočí? Strážní a stavitelé ani na noc nesvlékali zbroj. Den za dnem přibývalo únavy. Ale hradby pomalu rostly do výše a mezery se uzavíraly. Jedna brána za druhou byly znovu vztyčeny. A po padesáti dvou dnech přišla chvíle, kdy dílo dokončili. Město bylo znovu bezpečné, znovu v něm mohla zavládnout spravedlnost. Lid se sešel na veliké slavnosti. Kněz Ezdráš při tom předčítal ze Zákona Hospodinova. Nehemjáš pocítil radost: Jsme

zase Boží lid.

MODLITBA

Pane, jsme tvůj lid. Dávej nám sílu, víru a vytrvalost, kdykoli se pouštíme do díla, které se tobě líbí. Amen

podněty pro rozhovor:

- znáte nějaký kající žalm nebo nějakého biblického svědka, který se kaje či vyzývá k pokání?

- stačil by Nehemjáš na dílo obnovy, kdyby spoléhal jen na své vysoké postavení?

- mohou naši představení ve sboru, v církvi, v obci, ve vládě stačit na všechny úkoly sami? Jaké máme možnosti, abychom jim pomohli? Nebo se bez nás obejdou a my zase bez nich?

- budeme mít vždy zdar v tom, co děláme, když se před tím řádně pomodlíme? Působí modlitba automaticky?

- víte o nějakém sboru, který procházel rozsáhlou rekonstrukcí? Šlo přitom jen o opravu budov nebo i něco dalšího?

- máte ve vašem okolí nějakou památku, kterou někdo začal opravovat? Proč se do toho pustil?

- víte, že na knihu Nehemjáš kázal švýcarský farář W. Lüthi v roce 1945? Proč asi?

- jakým způsobem má církev dbát na spravedlnost?

- znáte nějaké hnutí duchovní obnovy? Jde podobnou cestou jako obnova, o niž usiloval Nehemjáš?

- věřící člověk se občas setkává s posměchem svého okolí. Znáte nějaký biblický příklad pro takovou situaci? Jak posměch na člověka působí? Kde proti němu hledáme ochranu a obranu?

Odkaz na pracovní list
39 Obnova Jeruzaléma
39 Obnova Jeruzaléma - st
Odkaz na píseň
Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření
Poděkujme svému Pánu (BTS28)

Všichni, kdo skládají v Pánu své doufání

Posila na cestu (SV135)

Bojujte, bojujte dál, pohleďte jen, v dálce svítá

Tvá, Pane Kriste, věc to jest, jež nám zde svěřena

Cílová skupina

Starší školní

Mladší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 2

Biblický odkaz (kat)

Nehemjáš 1,1–11

Nehemjáš 2,1–20

Nehemjáš 3,1–10

Nehemjáš 4,1–11